

UCHWAŁA Nr 142

Senatu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

z dnia 16 grudnia 2014 r.

zawierająca wytyczne dla rad wydziałów w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać programy kształcenia

Na podstawie art. 68 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572, z późn. zm.) oraz § 45 ust. 1 pkt 19 lit. e Statutu UMK z dnia 22 października 2013 r.

S e n a t uchwala, co następuje:

I. Postanowienia ogólne

§ 1

1. Niniejsza uchwała wprowadza w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, zwanym dalej UMK wytyczne dla rad wydziałów w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać programy kształcenia, w tym programy i plany studiów.
2. Za realizację wytycznych, o których mowa w ust. 1 oraz za zgodność programów kształcenia, programów i planów studiów z obowiązującymi przepisami odpowiadają dziekani wydziałów.

§ 2

Użyte w niniejszej uchwale określenia oznaczają:

- 1) forma studiów - studia stacjonarne i studia niestacjonarne,
- 2) studia stacjonarne - formę studiów wyższych, w której co najmniej połowa programu kształcenia jest realizowana w postaci zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów,
- 3) studia niestacjonarne - formę studiów wyższych, w której programie kształcenia na określonym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia liczba godzin zajęć dydaktycznych jest nie mniejsza niż 60% minimalnej ogólnej liczby zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych, prowadzonych na tym samym kierunku, poziomie i profilu kształcenia,
- 4) kierunek studiów - wyodrębnioną część jednego lub kilku obszarów kształcenia, realizowaną w uczelni w sposób określony przez program kształcenia,
- 5) obszar kształcenia - zasób wiedzy i umiejętności z jednego z obszarów wiedzy, wskazanych w przepisach określających obszary wiedzy, dziedziny nauki i sztuki oraz dyscypliny naukowe i artystyczne,
- 6) program kształcenia – opis spójnych efektów kształcenia, zakładanych dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia, wraz z programem studiów,
- 7) program studiów – opis procesu kształcenia, zawierający w szczególności moduły kształcenia wraz z zakładanymi efektami kształcenia i przypisaną modułom punktacją

- ECTS, plan studiów oraz sposób weryfikacji efektów kształcenia osiąganych przez studentów,
- 8) plan studiów - element programu studiów, zawierający w szczególności nazwy i kody przedmiotów, ich usytuowanie w poszczególnych semestrach, formy prowadzenia zajęć i ich wymiar, punktację ECTS oraz formę zaliczenia zajęć,
  - 9) moduł kształcenia – podstawowy komponent programu studiów: przedmiot obejmujący jedną lub kilka form zajęć dydaktycznych (któremu przypisano zakładane efekty kształcenia oraz liczbę punktów ECTS) lub grupa przedmiotów obejmujących te same lub różne formy zajęć dydaktycznych (którym przypisano zakładane efekty kształcenia oraz liczbę punktów ECTS),
  - 10) standardy kształcenia - zbiór reguł kształcenia na studiach przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela oraz zawodów, dla których wymagania dotyczące procesu kształcenia i jego efektów są określone w przepisach prawa Unii Europejskiej,
  - 11) Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego - opis, przez określenie efektów kształcenia, kwalifikacji zdobywanych w polskim systemie szkolnictwa wyższego,
  - 12) kwalifikacje - efekty kształcenia, poświadczone dyplomem, świadectwem, certyfikatem lub innym dokumentem wydanym przez uprawnioną instytucję, potwierdzającym uzyskanie zakładanych efektów kształcenia,
  - 13) efekty kształcenia - zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskanych w procesie kształcenia w systemie studiów wyższych,
  - 14) punkty ECTS - punkty zdefiniowane w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako miara średniego nakładu pracy osoby uczącej się, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia, przy czym uzyskana pozytywna ocena końcowa nie ma wpływu na ich liczbę,
  - 15) profil kształcenia – jeden z dwóch profili studiów: profil ogólnoakademicki (obejmujący moduły zajęć powiązane z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi, realizowany przy założeniu, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy) albo profil praktyczny (obejmujący moduły zajęć służące zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych, realizowany przy założeniu, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia praktyczne kształtujące te umiejętności i kompetencje, w tym umiejętności uzyskiwane na zajęciach warsztatowych, które są prowadzone przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią),
  - 16) kwalifikacje pierwszego stopnia - efekt kształcenia na studiach pierwszego stopnia, zakończonych uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata, inżyniera lub równorzędnego określonego kierunku studiów i profilu kształcenia, potwierdzony odpowiednim dyplomem,
  - 17) kwalifikacje drugiego stopnia - efekt kształcenia na studiach drugiego stopnia, zakończonych uzyskaniem tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera lub równorzędnego określonego kierunku studiów i profilu kształcenia, potwierdzony odpowiednim dyplomem,
  - 18) poziom kształcenia - studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie.

§ 3

1. Programy kształcenia muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami, w szczególności z:
  - 1) rozporządzeniem ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia,
  - 2) rozporządzeniem ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji,
  - 3) wytycznymi określonymi niniejszą uchwałą,
  - 4) uchwałą Senatu UMK w sprawie przyjęcia efektów kształcenia na danym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia,
2. Programy kształcenia na studiach wyższych, przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela oraz zawodów, dla których wymagania dotyczące procesu kształcenia i jego efektów są określone w przepisach prawa Unii Europejskiej, muszą ponadto być zgodne z ustalonymi przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego standardami kształcenia.
3. Programy kształcenia na studiach wyższych powinny pozostawać w związku z misją i strategią UMK, uwzględniać wyniki monitorowania kariery zawodowej absolwentów oraz wyniki przeprowadzonej analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy.

II. Określanie i uchwalanie efektów kształcenia dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia

§ 4

1. Efekty kształcenia dla kierunku studiów powinny:
  - 1) być spójne i mierzalne,
  - 2) zachowywać odpowiednie proporcje w poszczególnych kategoriach: wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych,
  - 3) odnosić się do obszarowych efektów kształcenia,
  - 4) być opisane odrębnie dla każdego poziomu kształcenia.
2. Jeżeli wydział prowadzi studia na danym kierunku i poziomie kształcenia o profilach ogólnoakademickim i praktycznym, zakładane efekty kształcenia opisuje się odrębnie dla każdego profilu.
3. Wydział prowadzący na danym kierunku studia stacjonarne i studia niestacjonarne zapewnia w obu tych formach studiów uzyskanie takich samych efektów kształcenia.

§ 5

1. Projekt efektów kształcenia dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia przygotowuje na wydziale powołana przez dziekana komisja, w skład której wchodzi w szczególności nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe określonego poziomu studiów danego kierunku lub ich przedstawiciele oraz studenci oddelegowani przez samorząd studencki. Do komisji mogą chodzić przedstawiciele pracodawców, organizacji zawodowych i instytucji publicznych oraz absolwenci. Udział pracodawców jest obligatoryjny, jeśli projektuje się efekty kształcenia dla kierunku studiów o profilu praktycznym.
2. Komisja przedstawia radzie wydziału projekt efektów kształcenia dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia wraz z pisemną opinią wydziałowego organu samorządu studentów w terminie do końca:

- 1) września – w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od października następnego roku akademickiego,
  - 2) stycznia – w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od semestru letniego następnego roku akademickiego.
3. Rada wydziału uchwała projekt efektów kształcenia dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia, o którym mowa w ust. 2, w terminie do końca:
- 1) października - w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od października następnego roku akademickiego,
  - 2) lutego - w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od semestru letniego następnego roku akademickiego.
4. Dziekan wydziału przesyła uchwałę dotyczącą projektu efektów kształcenia dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia wraz z pisemną opinią wydziałowego organu samorządu studentów, do prorektora właściwego ds. kształcenia w terminie 5 dni od podjęcia uchwały.
5. Prorektor właściwy ds. kształcenia, w terminie dwóch tygodni od dnia otrzymania uchwały rady wydziału, przekazuje ją Komisji ds. Dydaktyki i Efektów Kształcenia do zaopiniowania. Komisja wyraża opinię w ciągu dwóch tygodni od otrzymania uchwały.
6. Senat UMK podejmuje uchwałę w sprawie przyjęcia efektów kształcenia dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia, o którym mowa w ust. 4-5, w terminie do końca:
- 1) lutego - w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od października następnego roku akademickiego,
  - 2) września - w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od semestru letniego następnego roku akademickiego.
7. Projekt efektów kształcenia dla kierunku, przedstawiający relacje między efektami kształcenia zdefiniowanymi dla obszaru kształcenia a efektami kształcenia zdefiniowanymi dla kierunku kształcenia, przygotowuje się wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

III. Zmiana programów kształcenia

§ 6

1. Dziekan wydziału, po zasięgnięciu opinii zespołu nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, w szczególności nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego określonego kierunku studiów, przedstawia na koniec roku akademickiego radzie wydziału ocenę realizacji zakładanych efektów kształcenia, która stanowi podstawę doskonalenia programu kształcenia.
2. Wydział prowadzący kierunek studiów w celu doskonalenia programu kształcenia może dokonywać w nim zmian, w tym w zakresie zakładanych efektów kształcenia właściwych dla tego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia wybranych z efektów kształcenia dla obszaru lub obszarów kształcenia, do których został przyporządkowany ten kierunek studiów. Zmiany efektów kształcenia następują w trybie właściwym dla ich uchwalenia.
3. Wydział nieposiadający uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego doskonaląc program kształcenia, może, w ramach posiadanego uprawnienia do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, dokonywać zmian:
  - 1) zajęć dydaktycznych, za które student może uzyskać łącznie do 50% punktów ECTS, określonych w programie studiów aktualnym na dzień wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego decyzji o nadaniu tego uprawnienia,

- 2) łącznie do 30% ogólnej liczby zakładanych efektów kształcenia określonych przez senat uczelni aktualnych na dzień wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego decyzji o nadaniu tego uprawnienia,
- 3) w doborze treści kształcenia przekazywanych studentom w ramach zajęć.
4. Projekt zmian efektów kształcenia dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia przygotowuje na wydziale komisja, o której mowa w § 5 ust. 1. Komisja przedstawia projekt radzie wydziału w terminie do końca:
  - 1) listopada - w przypadku kierunków istniejących uruchamianych od października następnego roku akademickiego,
  - 2) marca - w przypadku kierunków istniejących uruchamianych od semestru letniego następnego roku akademickiego.
5. Projekt zmian efektów kształcenia rada wydziału uchwała w terminie do końca:
  - 1) grudnia - w przypadku kierunków istniejących uruchamianych od października następnego roku akademickiego,
  - 2) kwietnia - w przypadku kierunków istniejących uruchamianych od semestru letniego następnego roku akademickiego.
6. Przepisy § 5 ust. 5 i 6 stosuje się odpowiednio.
7. Zmiany w programach kształcenia, o których mowa w ust. 2 mogą być wprowadzane z początkiem nowego cyklu kształcenia, z wyjątkiem zmian koniecznych do usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych przez Polską Komisję Akredytacyjną, które mogą być wprowadzane w trakcie cyklu kształcenia.

IV. Uchwalanie programów studiów, struktura programu studiów oraz specyfikacja/matryca efektów kształcenia

§ 7

1. Projekt programu studiów dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia, przygotowuje komisja, o której mowa w § 5 ust. 1.
2. Programy studiów uchwała rada wydziału odpowiednio w terminie do końca:
  - 1) kwietnia - w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od października następnego roku akademickiego;
  - 2) października - w przypadku kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia uruchamianych od semestru letniego tego samego roku akademickiego.

§ 8

1. Program studiów jest sporządzany według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.
2. Program studiów jest sporządzany odrębnie dla każdego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia.
3. Budując program studiów, wydział sporządza, zgodnie z załącznikiem nr 3 do niniejszej uchwały, specyfikację/matrycę efektów kształcenia, która określa relacje między efektami kształcenia zdefiniowanymi dla programu kształcenia (efektami kierunkowymi) a efektami kształcenia zdefiniowanymi dla poszczególnych modułów/przedmiotów. Specyfikacja/matryca efektów kształcenia jest przechowywana na wydziale wraz z programem kształcenia.
4. W toku prac mających na celu określenie programu studiów wydział prowadzący kierunek wykorzystuje doświadczenie i wzorce międzynarodowe.
5. Program studiów musi zapewniać właściwą sekwencję modułów/przedmiotów.

§ 9

1. Niezbędnym uzupełnieniem programu studiów są opisy modułów/przedmiotów ujętych w tym programie.
2. Na opisy przedmiotów składają się opisy ogólne oraz opisy przedmiotu cyklu, zawierające elementy określone odrębnym zarządzeniem rektora.
3. Opisy przedmiotów są umieszczane w uniwersyteckim katalogu przedmiotów i są wprowadzone do systemu USOS, zgodnie z odrębnym zarządzeniem rektora.

§ 10

Program studiów, wskazujący semestr i rok akademicki, od którego obowiązuje, i datę posiedzenia rady wydziału, na którym został zatwierdzony, jest podpisywany przez dziekana i przechowywany na wydziale wraz z opinią wydziałowego organu samorządu studenckiego.

V. Liczba godzin oraz liczba punktów ECTS w programach studiów

§ 11

1. Liczbę godzin zajęć dydaktycznych na kierunkach studiów stacjonarnych, prowadzonych w UMK, określa odrębne zarządzenie rektora.
2. Na studiach stacjonarnych przygotowujących do wykonywania zawodów, dla których wymagania dotyczące procesu kształcenia i jego efektów są określone w przepisach prawa Unii Europejskiej oraz na studiach przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, liczba godzin zajęć jest zgodna z minimalną liczbą godzin określoną w standardach.
3. Liczba godzin zajęć dydaktycznych w planie studiów niestacjonarnych nie może być mniejsza niż 60% minimalnej ogólnej liczby zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych, prowadzonych na tym samym kierunku, poziomie i profilu kształcenia.
4. Na studiach niestacjonarnych, przygotowujących do wykonywania zawodów, dla których wymagania dotyczące procesu kształcenia i jego efektów są określone w przepisach prawa Unii Europejskiej oraz na studiach przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, liczba godzin nie może być mniejsza niż 60% ogólnej liczby zajęć dydaktycznych na odpowiednich studiach stacjonarnych prowadzonych na wydziale, z zachowaniem minimalnej liczby godzin wynikających ze standardów kształcenia.
5. Liczbę godzin zajęć dydaktycznych, realizowanych w formach niewymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich, określa odrębne zarządzenie rektora.

§ 12

1. Liczba punktów ECTS, z zastrzeżeniem ust. 2, przypisana modułom/przedmiotom przewidzianym planem studiów wynosi:
  - 1) około 30 w semestrze,
  - 2) 60 w roku akademickim.
2. Liczba punktów ECTS w semestrze/roku akademickim na studiach niestacjonarnych, trwających dłużej niż odpowiednie studia stacjonarne na danym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia, może być inna niż określona w ust. 1.
3. Liczba punktów ECTS wymagana do ukończenia studiów stacjonarnych i niestacjonarnych wynosi:
  - 1) 180 – dla studiów 6-semesteralnych pierwszego stopnia,

- 2) 210 - dla studiów 7-semestralnych inżynierskich pierwszego stopnia,
  - 3) 90 – dla studiów 3-semestralnych drugiego stopnia,
  - 4) 120 – dla studiów 4-semestralnych drugiego stopnia,
  - 5) 300 – dla jednolitych pięcioletnich studiów magisterskich,
  - 6) 360 – dla jednolitych sześcioletnich studiów magisterskich.
4. Program studiów dla kierunku o profilu praktycznym obejmuje moduły zajęć powiązane z praktycznym przygotowaniem zawodowym, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze większym niż 50% liczby punktów ECTS, o której mowa w ust. 3, służące zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych.
  5. Program studiów dla kierunku o profilu ogólnoakademickim obejmuje moduły zajęć powiązane z prowadzonymi badaniami naukowymi w dziedzinie nauki lub sztuki związanej z tym kierunkiem studiów, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze większym niż 50% liczby punktów ECTS, o której mowa w ust. 3, służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych.

§ 13

Rada wydziału opracowuje sposób przyznawania punktacji ECTS poszczególnym modułom/przedmiotom i innym formom aktywności studentów.

§ 14

1. Program studiów stacjonarnych i niestacjonarnych zapewnia studentom możliwość wyboru modułów kształcenia, którym przypisuje się punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 30% punktów ECTS, koniecznych do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia.
2. Częścią modułu do wyboru, o którym mowa w ust. 1, może być moduł specjalności, o ile studenci mają możliwość wyboru między co najmniej dwiema specjalnościami. Każdy moduł specjalności opisuje się efektami kształcenia, przypisując mu taką samą liczbę punktów ECTS.
3. Częścią modułu do wyboru są niezwiązane z kierunkiem studiów zajęcia ogólnouczelniane, lub zajęcia na innym kierunku studiów.
4. Z zastrzeżeniem ust. 5, liczba punktów ECTS, którą student studiów stacjonarnych musi uzyskać, realizując moduły kształcenia oferowane na niezwiązanych z kierunkiem studiów zajęciach ogólnouczelnianych lub zajęciach na innym kierunku studiów, wynosi co najmniej:
  - 1) na studiach pierwszego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich – 8 punktów ECTS,
  - 2) na studiach drugiego stopnia - 4 punkty ECTS.
5. Programy kształcenia na studiach wyższych, przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela oraz zawodów, dla których wymagania dotyczące procesu kształcenia i jego efektów są określone w przepisach prawa Unii Europejskiej muszą zawierać moduły kształcenia oferowane na niezwiązanych z kierunkiem studiów zajęciach ogólnouczelnianych lub na innym kierunku studiów, w wymiarze co najmniej 1 punktu ECTS.
6. Z zastrzeżeniem ust. 5, liczba punktów ECTS, którą musi uzyskać student niestacjonarnych studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich, realizując moduły kształcenia oferowane na niezwiązanych z kierunkiem studiów zajęciach ogólnouczelnianych lub na innym kierunku studiów, wynosi co najmniej 2 punkty ECTS.

7. Każdemu wykładowi ogólnouniwersyteckiemu przypisuje się co najmniej 1 punkt ECTS.

§ 15

Program studiów zapewnia studentowi realizację zajęć z obszarów nauk humanistycznych i nauk społecznych, w wymiarze nie mniejszym niż 5 punktów ECTS.

§ 16

1. Program studiów na kierunku o profilu praktycznym zapewnia studentom praktyki w wymiarze co najmniej trzech miesięcy na każdym z poziomów kształcenia.
2. Program studiów na kierunku o profilu ogólnoakademickim może zapewniać studentom praktyki.
3. Praktykom przypisuje się efekty kształcenia oraz punkty ECTS.
4. Program studiów na kierunku, poziomie i profilu kształcenia określa wymiar, zasady i formę odbywania praktyk.

§ 17

1. Jeżeli program studiów stacjonarnych lub niestacjonarnych przewiduje zajęcia z ochrony własności intelektualnej, przypisuje się im co najmniej 1 punkt ECTS.
2. Zajęciom podstawowym z BHP nie przypisuje się punktów ECTS; zajęciom z BHP prowadzonym w zakresie rozszerzonym można przypisać najwyżej 1 punkt ECTS.
3. Zajęciom z technologii informacyjnych, o ile mają one charakter obligatoryjny, przypisuje się co najmniej 1 punkt ECTS.
4. Jeżeli program studiów stacjonarnych lub niestacjonarnych przewiduje szkolenie biblioteczne, podstawowemu szkoleniu bibliotecznemu nie przypisuje się punktów ECTS; szkoleniu rozszerzonemu można przypisać najwyżej 1 punkt ECTS.

§ 18

1. Na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich co najmniej jeden lektorat z języka obcego jest obligatoryjny. Lektorat jest realizowany w wymiarze 120 godzin. Za zaliczenie lektoratu student uzyskuje 5 punktów ECTS.
2. Program studiów stacjonarnych lub niestacjonarnych pierwszego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich może przewidywać naukę drugiego języka obcego.
3. Program studiów stacjonarnych lub niestacjonarnych może przewidywać zajęcia ze specjalistycznego języka obcego, którym przypisuje się odpowiednią liczbę punktów ECTS.
4. Lektoraty są prowadzone przez:
  - 1) Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych – na kierunkach prowadzonych przez wydziały kampusu toruńskiego, z zastrzeżeniem pkt. 2,
  - 2) Wydział Filologiczny - na kierunkach prowadzonych przez ten Wydział,
  - 3) Katedrę Lingwistyki Stosowanej na Wydziale Lekarskim - na kierunkach prowadzonych w Collegium Medicum.
5. Szczegółowy tryb organizacji lektoratów z języków obcych prowadzonych przez jednostki, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 3 określi rektor w drodze zarządzenia.
6. Szczegółowy tryb organizacji lektoratów z języków obcych na kierunkach prowadzonych przez Wydział Filologiczny określi zarządzenie Dziekana Wydziału Filologicznego.

§ 19

1. Zajęcia z wychowania fizycznego są realizowane na stacjonarnych studiach pierwszego stopnia i jednolitych studiach magisterskich w łącznym wymiarze 60 godzin:
  - 1) w części toruńskiej UMK - w trzecim i czwartym semestrze studiów,
  - 2) w części bydgoskiej UMK – w pierwszym i drugim semestrze studiów.
2. Za udział w zajęciach z wychowania fizycznego student uzyskuje zaliczenie bez oceny i 2 punkty ECTS, po jednym za każdy semestr.
3. Na studiach niestacjonarnych zajęcia z wychowania fizycznego mają charakter fakultatywny.
4. Szczegółowy tryb organizacji zajęć z wychowania fizycznego określa odrębne zarządzenie rektora.

VI. Kształcenie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

§ 20

Zajęcia dydaktyczne w UMK mogą być prowadzone w wykorzystaniu metod i technik kształcenia na odległość. Są one organizowane na zasadach określonych odpowiednimi przepisami rozporządzenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz odrębnym zarządzeniem rektora.

VII. Informowanie studentów o programach kształcenia

§ 21

1. Programy kształcenia podawane są do wiadomości studentów nie później niż na trzy miesiące przed rozpoczęciem studiów. Programy ogłasza się na stronie internetowej wydziału prowadzącego dany kierunek studiów.
2. Programy kształcenia powinny być dostępne na stronie internetowej wydziału przez cały cykl trwania studiów.
3. Za realizację obowiązków, o których mowa w ust. 1-2 i aktualizację informacji umieszczanych na stronie internetowej wydziału odpowiada dziekan.

VIII . Przepisy przejściowe i końcowe

§ 22

1. Wytyczne, określone niniejszą uchwałą mają zastosowanie do programów kształcenia obowiązujących studentów rozpoczynających kształcenie na studiach wyższych w UMK począwszy od roku akademickiego 2015/2016.
2. Aktualnie obowiązujące programy studiów obowiązują do zakończenia planowanego cyklu kształcenia.

§ 23

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie Uchwały Nr 95 Senatu UMK z dnia 20 grudnia 2011 r. zawierającej wytyczne dla rad wydziałów w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać programy kształcenia oraz programy i plany studiów wyższych (z późn. zm.) zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie niniejszej uchwały.

§ 24

Uchwała wchodzi w życie z dniem 16 grudnia 2014 r.

Przewodniczący Senatu

prof. dr hab. Andrzej Tretyn
R e k t o r

**Efekty kształcenia dla kierunku
i ich relacje z
efektami kształcenia dla obszarów kształcenia**

Wydział prowadzący kierunek studiów:		
Kierunek studiów: <i>(nazwa kierunku musi być adekwatna do zawartości programu kształcenia a zwłaszcza do zakładanych efektów kształcenia)</i>		
Poziom kształcenia: <i>(studia pierwszego, drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie)</i>		
Profil kształcenia: <i>(ogólnoakademicki, praktyczny)</i>		
Umiejscowienie kierunku w obszarze (obszarach) kształcenia: (wraz z uzasadnieniem)*		
(1) Symbol	(2) Efekty kształcenia dla kierunku studiów Po ukończeniu studiów ..... stopnia kierunku ..... profilu ..... absolwent osiąga następujące efekty kształcenia:	(3) Odniesienie do efektów kształcenia w obszarze kształcenia (symbole) ....
WIEDZA		
K_W01		
K_W02		
K_W03		
K_W04		
K_W05		
K_W06		
...		
UMIEJĘTNOŚCI		
K_U01		
K_U02		
K_U03		
K_U04		
K_U05		
K_U06		
...		
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_K01		
K_K02		
K_K03		
K_K04		
K_K05		
K_K06		
...		

Projekt efektów kształcenia (z umieszczoną pod tabelą informacją, kiedy został zaopiniowany przez radę wydziału oraz od jakiego roku akademickiego miałby obowiązywać) musi być podpisany przez dziekana.

* W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż jednego obszaru kształcenia, opis przyporządkowywania kierunku do obszarów kształcenia powinien odzwierciedlać „wagę” poszczególnych obszarów. W przypadku, gdy możliwe jest określenie obszaru dominującego, najwygodniej jest wskazać, które efekty kształcenia wyszczególnione w opisie tego obszaru zostały pominięte i w pewien sposób „zastąpione” efektami z innych obszarów. Wówczas efekty kierunkowe powinny być odnoszone do efektów w „zmodyfikowanym”, dominującym obszarze kształcenia. Przyporządkowanie kierunku (programu kształcenia) do kilku obszarów kształcenia oznacza, że – dla każdego z tych obszarów – w zbiorze efektów kształcenia zdefiniowanych dla kierunku można wyodrębnić podzbiór efektów, które są istotne z punktu widzenia kształcenia na rozpatrywanym kierunku, a są unikatowe dla tego obszaru.

(1)

Objaśnienia oznaczeń:

K (przed podkreślnikiem) - kierunkowe efekty kształcenia

W – kategoria wiedzy

U – kategoria umiejętności

K (po podkreślniku) – kategoria kompetencji społecznych

(2)

Opis zakładanych efektów kształcenia dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych.

(3)

Odnosząc efekty kształcenia dla kierunku, poziomu i profilu kształcenia do efektów kształcenia w obszarach kształcenia, należy wskazać te obszary – np. obszar nauk humanistycznych. W kolumnie tej należy wykorzystać symbole używane w rozporządzeniu ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego; Obszary kształcenia określają następujące litery:

- H - obszar kształcenia odpowiadający naukom humanistycznym,
- S - obszar kształcenia odpowiadający naukom społecznym,
- X - obszar kształcenia odpowiadający naukom ścisłym,
- P - obszar kształcenia odpowiadający naukom przyrodniczym,
- T - obszar kształcenia odpowiadający naukom technicznym,
- M - obszar kształcenia odpowiadający naukom medycznym, naukom o zdrowiu oraz naukom o kulturze fizycznej,
- R - obszar kształcenia odpowiadający naukom rolniczym, leśnym i weterynaryjnym,
- A - obszar kształcenia odpowiadający sztuce;

Cyfra 1 lub 2 określa poziom kształcenia (1 – studia pierwszego stopnia, 2 – studia drugiego stopnia).

Litera A lub P określa profil kształcenia (A – profil ogólnoakademicki, P – profil praktyczny).

Znak _ (podkreślnik) służy oddzieleniu obszaru, poziomu i profilu kształcenia od efektów kształcenia.

Jedna z liter W, U lub K oznacza kategorie efektów (W – wiedza, U – umiejętności, K – kompetencje społeczne).

Numer efektu w obrębie danej kategorii jest zapisany w postaci dwóch cyfr dziesiętnych.

Przykład: H1A_W03

UWAGI I WSKAZÓWKI:

W przypadku studiów kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego inżyniera lub magistra inżyniera, do tabeli należy dodać czwartą kolumnę, w której należy dokonać odniesienia do efektów kształcenia dla studiów o profilu ogólnoakademickim lub praktycznym, prowadzących do uzyskania kompetencji inżynierskich, określonych w rozporządzeniu ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego; również w tym przypadku należy wykorzystać symbole używane w tym rozporządzeniu.

Gdy kierunek studiów został przyporządkowany do jednego obszaru kształcenia, należy dążyć do tego, aby efekty kształcenia dla kierunku studiów (efekty kierunkowe) pokrywały wszystkie efekty kształcenia w obszarze kształcenia w zakresie nauk (efekty obszarowe). Jeżeli postulat ten nie jest spełniony, to projekt efektów kształcenia powinien zawierać dodatkowy dokument wskazujący wszystkie te obszarowe efekty kształcenia, dla których nie ma odpowiedników w zestawie opracowanych efektów kierunkowych. Dokument taki powinien także zawierać merytoryczne wyjaśnienie dla każdego z obszarowych efektów kształcenia, niemających odpowiednika wśród efektów kierunkowych, dlaczego nie uwzględniono tego efektu.

Program studiów

Ogólna charakterystyka studiów	
Wydział prowadzący kierunek studiów:	
Kierunek studiów: <i>(nazwa kierunku musi być adekwatna do zawartości programu kształcenia a zwłaszcza do zakładanych efektów kształcenia)</i>	
Poziom kształcenia: <i>(studia pierwszego, drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie)</i>	
Profil kształcenia: <i>(ogólnoakademicki, praktyczny)</i>	
Umiejscowienie kierunku w obszarze (obszarach) kształcenia:	
Forma studiów: <i>(studia stacjonarne, studia niestacjonarne)</i>	
Liczba semestrów:	
Liczba punktów ECTS konieczna do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi studiów:	
Łączna liczba godzin dydaktycznych:	

Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwenta:	
Specjalność:	
Ogólne cele kształcenia oraz możliwości zatrudnienia i kontynuacji kształcenia przez absolwentów kierunku:	
Wskazanie związku programu kształcenia z misją i strategią UMK:	
Wskazanie, czy w procesie definiowania efektów kształcenia oraz w procesie przygotowania i udoskonalania programu studiów uwzględniono opinie interesariuszy, w tym w szczególności studentów, absolwentów, pracodawców:	
Wymagania wstępne (oczekiwane kompetencje kandydata) – zwłaszcza w przypadku studiów drugiego stopnia:	

Moduły kształcenia wraz z zakładanymi efekty kształcenia

Moduły kształcenia	Przedmioty	Liczba punktów ECTS	Charakter zajęć obligatoryjny/fakultatywny	Przynależność do obszaru kształcenia (w przypadku przyporządkowania kierunku do więcej niż jednego obszaru kształcenia)	Zakładane efekty kształcenia	Sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia osiągniętych przez studenta
Moduł kształcenia I	Przedmiot A					
	Przedmiot B					
	Przedmiot C					
	...					
Moduł kształcenia II ..... (np. specjalność ....)	Przedmiot D					
	Przedmiot E					
	Przedmiot F					

	...					
Moduł kształcenia – niezwiązane z kierunkiem zajęcia ogólnouczeniiane lub zajęcia oferowane na innym kierunku studiów	Przedmiot G					
	Przedmiot H					
	Przedmiot I					
	...					
Moduł kształcenia – do wyboru	Przedmiot Ł					
	Przedmiot M					
	Przedmiot N					
	...					
Moduł kształcenia – zajęcia z wychowania fizycznego	...					

Moduł kształcenia – lektorat z języka obcego	...					
Moduł kształcenia – np. praktyki	...					
Szczegółowe wskaźniki punktacji ECTS*						
Moduły kształcenia	Przedmioty	Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich	Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach zajęć o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych warsztatowych i projektowych	Liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych właściwych dla danego kierunku studiów, do których odnoszą się efekty kształcenia dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia		
Moduł kształcenia I	Przedmiot A					
	Przedmiot B					
	Przedmiot C					
	...					
Moduł kształcenia II ..... (np. specjalność ....)	Przedmiot D					
	Przedmiot E					

	Przedmiot F			
	...			
Moduł kształcenia – niezwiązane z kierunkiem zajęcia ogólnouczelniane lub zajęcia oferowane na innym kierunku studiów	Przedmiot G			
	Przedmiot H			
	Przedmiot I			
	...			
Moduł kształcenia – do wyboru	Przedmiot Ł			
	Przedmiot M			
	Przedmiot N			
	...			
Moduł kształcenia – zajęcia z wychowania fizycznego				
Moduł kształcenia – lektorat z języka obcego				
Moduł kształcenia – np. praktyki				
	Razem:			

Wymiar % liczby punktów ECTS, którą student uzyskuje na zajęciach z obszarów nauk humanistycznych i społecznych:	
Wymiar % liczby punktów ECTS, którą student uzyskuje na skutek wyboru modułów kształcenia:	
Procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z obszarów (w przypadku przyporządkowania kierunku do więcej niż jednego obszaru kształcenia):	
Procentowy udział liczby punktów ECTS, które student uzyskuje realizując moduły zajęć powiązane z prowadzonymi badaniami naukowymi w dziedzinie nauki lub sztuki związanej z tym kierunkiem studiów służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych (dotyczy profilu ogólnoakademickiego)	
Procentowy udział liczby punktów ECTS, które student uzyskuje realizując moduły zajęć powiązane z praktycznym przygotowaniem zawodowym służące zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych (dotyczy profilu praktycznego)	

Program studiów obowiązuje od semestru ..... roku akademickiego .....

Program studiów został uchwalony na posiedzeniu Rady Wydziału ..... w dniu ..... r.
(nazwa wydziału) *(data posiedzenia rady wydziału)*

.....

(podpis Dziekana)

* Liczba punktów ECTS uzyskiwanych – zgodnie z programem studiów - przez studenta za zaliczenie przedmiotu nie jest sumą kolumn: „Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich”, „Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach zajęć o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych warsztatowych i projektowych”, „Liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych właściwych dla danego kierunku studiów, do których odnoszą się efekty kształcenia dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia”.

np. przedmiot „X” - przewidziany w programie studiów jako laboratorium w wymiarze 30 godzin, za zaliczenie którego student uzyskuje 2 pkt ECTS powinien zostać rozpisany :

- w kolumnie „Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich” – 1 ECTS;

- w kolumnie „Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach zajęć o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych warsztatowych i projektowych” - 2 ECTS;

- w kolumnie „Liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych właściwych dla danego kierunku studiów, do których odnoszą się efekty kształcenia dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia” – 2 ECTS.

Plan studiów

Wydział prowadzący kierunek studiów:	
Kierunek studiów: <i>(nazwa kierunku musi być adekwatna do zawartości programu kształcenia a zwłaszcza do zakładanych efektów kształcenia)</i>	
Poziom kształcenia: <i>(studia pierwszego, drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie)</i>	
Profil kształcenia: <i>(ogólnoakademicki, praktyczny)</i>	
Forma studiów: <i>(studia stacjonarne, studia niestacjonarne)</i>	
Specjalność:	
Liczba semestrów:	
Liczba punktów ECTS:	
Łączna liczba godzin dydaktycznych:	

I semestr¹

Kod przedmiotu w systemie USOS	Nazwa modułu/przedmiotu	Forma zajęć ²	Liczba godzin	Liczba punktów ECTS	Forma zaliczenia ³
...					
Razem:					

Plan studiów obowiązuje od semestru ..... roku akademickiego .....

Plan studiów został uchwalony na posiedzeniu Rady Wydziału ..... w dniu ..... r.

.....
(podpis Dziekana)

¹ Każdy kolejny semestr należy opisać wg wzoru dla semestru I.

² Forma zajęć z poszczególnych przedmiotów/modułów musi być zgodna z określonymi w UMK przepisami w sprawie zasad ustalania zakresu obowiązków nauczycieli akademickich, rodzajów zajęć dydaktycznych objętych zakresem tych obowiązków oraz zasad obliczania godzin dydaktycznych.

³ Zaliczenie na ocenę, egzamin.

Matryca efektów kształcenia*

Efekty kształcenia dla programu kształcenia (kierunku)	Moduły kształcenia														
	Moduł 1						Moduł 2								
	Przedmiot_1			Przedmiot_2			Przedmiot_3			Przedmiot_4			Przedmiot_n		
	Wykład	Ćwiczenia	...	Wykład	Ćwiczenia	...	Wykład	Ćwiczenia	...	Wykład	Ćwiczenia	...	Wykład	Ćwiczenia	...
K_W01: ma wiedzę w zakresie ...	+						+					+			
K_W02: zna i rozumie		+		+				+		+				+	
...			+				+				+		+		
K_U01: potrafi				+						+	+	+			
K_U02: ma umiejętność ...	+				+	+		+						+	
...			+			+	+		+			+			+
K_K01: ma świadomość ważności ...			+		+				+		+			+	
K_K02: wykazuje gotowość		+										+			
...			+						+						+

*Matryca określa relacje między efektami kształcenia zdefiniowanymi dla programu kształcenia (efektami kierunkowymi) i efektami kształcenia zdefiniowanymi dla poszczególnych modułów (przedmiotów). Wiersze matrycy odpowiadają kolejnym pozycjom w zestawie efektów kierunkowych, zaś kolumny – przedmiotom. Na przecięciu wiersza odpowiadającego danemu efektowi kształcenia i kolumny odpowiadającej danemu przedmiotowi umieszczany jest symbol wskazujący, czy efekty kształcenia związane z przedmiotem odpowiadają określonym efektowi kierunkowemu. Wiersze i kolumny należy wypełnić tak aby każdy efekt kierunkowy znajdował realizację w ramach co najmniej jednego przedmiotu, a każdy przedmiot zapewniał realizację co najmniej jednego efektu kierunkowego.